

مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

بررسی و نیازسنجی نمادها و المان‌های متناسب با ویژگی‌های خاص منطقه ۱۳ شهرداری تهران

از مهمترین عواملی که امروزه در شکل‌گیری هویت افراد نقش ایفا می‌کند، شهر و محیط شهری است. نماد و المان به عنوان ابزاری ارزشمند برای شکل‌دهی به هویت محلی افراد و معرفی و شناسایی ساختار شهر و نیز به جهت تحلیل و ارزیابی گذشته و چه بسا آینده هر شهر از اهمیت بسزایی برخوردار است. چنین است که شناسایی و بازسازی هویت در شهر با شناسایی نمادها و المان‌های آن شهر گره خورده و در صورتی که نمادها و المان‌ها بی‌ارتباط با ویژگی‌ها و نیازهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شهر باشند، نه تنها نمی‌توانند نقش خود را به عنوان عنصری هویت‌بخش ایفا کنند بلکه حتی به سختی در طول زمان به عنوان نماد یا المان ماندگار می‌مانند.

در این پژوهش که با هدف ارائه پیشنهادهایی برای ایجاد نماد و المان‌های مناسب با ویژگی‌ها و نیازهای منطقه ۱۳ جهت تقویت هویت محلی در منطقه انجام شده است، شناخت فضا به عنوان بستری که نماد و المان در آن شکل می‌گیرند از اهمیت بسیار دارد. از آنجا که فضا در شهر مدرن از رهگذر گفتگویی شکل می‌گیرد که همواره میان شهروندان، برنامه‌ریزان و مجریان سیاست‌های شهری جریان دارد، بیش برآورد نقش سیاست‌گذاران و مجریان و در عین حال دست‌کم گرفتن نقش شهروندان، هر دو به نحوی تقلیل‌گرایی در فهم مسئله است. از این رو نقشه راه برای رسیدن به هدف این پژوهش بر سه محور شناخت ویژگی‌های خاص منطقه ۱۳، شناخت سیاست پنهان و شناخت سیاست آشکار استوار است و سوال اصلی را اینگونه مطرح می‌کند: چه نمادها و المان‌های هویت‌بخشی را می‌توان با توجه به نیازها و ظرفیت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقلیمی و فضایی منطقه ۱۳ شهر تهران پیشنهاد داد که در تناسب با سیاست پنهان و سیاست آشکار باشد؟ درک و حل سوال تحقیق و پرداختن به ظرفیت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقلیمی و فضایی، گروه پژوهش را به لزوم کار میان‌رشته‌ای و واقف کرده و به همین دلیل پاسخ به سوال پژوهش نتیجه همکاری یک سیاست‌گذار فرهنگی، یک جامعه‌شناس شهری، یک معمار و شهرساز و در نهایت یک متخصص زیبایی‌شناسی و تاریخ‌هنر است. روش انجام کار در این پژوهش مصاحبه مسئله‌محور مبتنی بر رویکرد کیفی و متکی بر سه محور هدفمند بودن، مسئله‌محور بودن و فرآیند محور بودن است و از آنجا که مصاحبه در این پژوهش بر مبنای راهنمای مصاحبه پیش می‌رود مطالعه کتابخانه‌ای، بالادستی و مرور اسناد نیز برای تهیه این راهنما در دستور کار قرار گرفته است. در نهایت حصول هشت مولفه کلیدی که لازمه تبدیل یک فضای شهری به نماد یا المانی هویت‌بخش است و تطبیق این مولفه‌ها با فضاهای شاخص محلی منطقه ۱۳ از نتایج بررسی سیاست‌های آشکار و پنهان در منطقه ۱۳ بوده که گروه پژوهش را به سمت ارائه پیشنهادهایی برای ایجاد نماد و المان در این منطقه رهنمون کرده است. مفاهیم کلیدی: نماد و المان شهری، نگرش، سیاست آشکار، سیاست پنهان.